

— **В. В. Мороз**, заступник директора з виховної роботи Васильківської ЗОШ I–III ступенів № 6, Київська обл.

## ЯК БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ ПЕРЕТВОРИТИ НА ЗБОРИ БАТЬКІВ

### СПІВПРАЦЯ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСТВА

Сьогодні понад 65% молодих батьків, народжуючи дітей, не мають ані найменшого уявлення про мету, завдання, форми та методи виховання дітей у сім'ї; 20% — керуються досвідом народної педагогіки, тобто виховують своїх дітей так, як їх самих виховували батьки. І лише 15% мають належні психолого-педагогічні знання, ознайомлені з науково-педагогічною літературою.

Для подолання проблем виховання потрібно підвищувати виховний потенціал сім'ї, цілеспрямовано орієнтувати внутрішньосімейну взаємодію. Ефективну допомогу сім'ї для розв'язання таких проблем має надати школа. На першому плані має перебувати взаємодія школи, вчителя із сім'єю, спільна робота вчителя і батьків, зумовлена спільністю цілей виховання дітей.

Сфера спілкування вчителя з батьками учнів особливо заслуговує на увагу, адже від узгодженості зусиль і єдності вимог до учнів у сім'ї та школі чималою мірою залежить підвищення ефективності виховання.

Учителі, як відомо, люблять повчати. І не лише дітей, але й їхніх батьків. Ці уроки називають батьківськими зборами.

Цікаво, чи є серед нас такі, хто ризикнув би так само по-новому поглянути на батьківські збори, які нагадують нудний урок? Справді, не говорити ж знову про оцінки, чергування, запізнення, відповідальність тощо, дивлячись, як батьки позіхають, кивають головами з розумним виглядом.

А посадити нас на їхнє місце, чого б нам з вами не вистачало?

Напевне, можливості поговорити — про дітей, клас, школу, про свої, батьківські, проблеми.

Але таким проблемам, на жаль, не часто віднаходиться місце на звичайних батьківських зборах — батьки сидять як води в рот набрали. А якщо когось і прорве, по хвилину вимог, скарг або обурень.

Ось і доводиться вчителю заздалегідь вдаватися до риторики, а батькам дивитися на годинник...

Стоп! Адже кращий порятунок від негативізму — дати можливість поспілкуватися одне із одним. Але, можливо, не кожен із нас зацікавлений в тому, щоб батьки розговорились, і не про що-небудь, а по суті? Чи готові ми бути вдячними за відвертість? Адже їхня відвертість може додати нам головного болю. Однак уся справа в тому, що їм, батькам, це дуже потрібно. А отже, потрібно і нам.

І режисюра уроку підказує, як організувати на батьківських зборах таке життя, щоб батьки могли дійсно отримати поради, рішення, оптимізм — і не від нас, а одне від одного. І чим більше вони заберуть із собою, тим багатшими станемо ми з вами.

### БАТЬКИ — ЦЕ ДОРΟΣЛІ ДІТИ, І ВОНИ ТЕЖ ЛЮБЛЯТЬ ГРАТИСЯ

Балакучість — це профзахворювання вчителя. І якщо з учнями ми ще як-небудь себе стримуємо, то вже на батьківських зборах, «дорвавшись»



■ Віта Василівна Мороз

“Сім'я та школа — це берег та море. На березі дитина робить свої перші кроки, отримує перші уроки життя, а потім перед нею відкривається море знань, а курс у цьому морі прокладає школа. Це не означає, що вона повинна зовсім відірватися від берега...”

Л. Кассіль

до батьків, починаємо говорити, говорити... А ось як розговорити батьків? Може, застосуємо до них навчальні прийоми? Почнемо з розминки? Дійсно, дуже важливо, аби батьки одне в одного (а не лише в учителя) питали поради, щоб спочатку складалася особлива батьківська кооперація, спільність. Це потрібно і їм самим: батьки розуміють одне одного зовсім інакше, ніж ми, вчителі, їх. Потрібно це і вчителю: у нього з'являється можливість дізнатись, що батькам насправді потрібно і важливо від нас почути. А то ми, вчителі, починаємо батьківські збори зі своїх безцінних спостережень, оцінювань. А батькам, можливо, потрібно зовсім інше. Що? Як це з'ясувати? Адже відверто говорити вони побоюються...

Як же спровокувати батьків на спілкування одне з одним? Отже, розпочнемо.

#### ► «Шапка запитань»

Ідея «шапки запитань» полягає в тому, що батьки складають одне одному запитання-записки, кладуть їх у шапку, потім витягують — кому яка дістанеться. Як відповідати — радяться парами (хоча, нагадуємо, трійки стабільніше: якщо раптом «коса найде на камінь», то тут потрібний третій).

Щоб усе йшло добре, бажано дотримувати соціоігрової режисури. Вона нехитра — давати завдання маленькими кроками: «Розберіть аркуші. Готово? Приготуйте ручки. Тепер записки до шапки». І так далі.

Типи запитань — класичні.

**Перший тип** — запитання формальні. Вони на взаємну перевірку батьками свого знання шкільного життя та порядків: «Коли востаннє був диктант?», «Коли ваша дитина була черговою в класі?», «Скільки...?», «Де...?», «Куди...?» тощо.

Із **другим типом** запитань учителю краще не поспішати. Коли майже всі батьки пройдуться класом до першої парти, щоб покласти свої записки до шапки — ось тоді можна і перейти до пояснення другого запитання. Його потрібно побудувати за такою конструкцією: «Я думаю ось-що і так-то, а ви?».

**Третій тип** — «я не знаю»: «Я не знаю, як мені вкласти сина вчасно спати» тощо.

Ще раз нагадуємо, якщо вчитель все звалить в одну купу (в одне завдання): зараз, мовляв, ви візьмете, потім напишете, а після покладете і почнете відповідати, — то в результаті всі сидітимуть, склавши руки. Якщо ж просуватися маленькими кроками, то режисюра спрацює: батьки потихеньку

і розворушаться, і розбалакаються. Головне — вчителю запастися співчуттям, терпінням і мужністю їх не перебивати.

«Шапка запитань» зручна тим, що батьки бачать, що до рупору істини може бути допущено кожного. Цим вони і керуються.

Узагалі більшість соціоігрових вигадок можуть допомогти батькам якимось згуртуватись, знайти спільну мову і одне з одним, і з учителем. А в результаті — виграють діти!

#### ► Вікторина

Майже кожний класний керівник — ще й предметник. І йому, як правило, доводиться перевіряти зошити зі свого предмета, або хоча б контрольні роботи.

Ось уявіть, приходять учитель на батьківські збори і викладає на свій стіл аркуші зі шкільних зошитів (краще старих). **Завдання батькам:** по почерку знайти аркуш свого сина або доньки.

Тут потрібні певні режисерські коментарі. Всі аркуші вчителю заздалегідь пронумерувати і скласти для себе їхнє розшифрування, щоб оперативніше допомагати батькам і вирішувати суперечливі питання.

Аркуші зі старих зошитів краще вибирати, де найменше (або навіть немає) помилок. Інакше деяким батькам буде здаватися, що вікторину створено для того, щоб осоромити їхню дитину.

#### ► Розповідь за малюнком

Напередодні зборів учні зображують свої літні канікули в декількох малюнках. На батьківських зборах ці малюнки роздають батькам.

По-перше, їм пропонують розповісти про те, що показала (чи хотіла показати) їхня дитина своїм малюнком. Тут для деяких батьків і вчителів можуть виникати різні повчальні несподіванки.

По-друге, батькам пропонують прокоментувати, як виконання малюнка співвідноситься з особливостями характеру їхньої дитини.

І перше, і друге завдання краще проводити не у вигляді горезвісного фронтального опитування, а парами.

Звісно, учитель тоді буде не в курсі багатьох тем, обговорюваних батьківськими парами. Проте самі батьки перебуватимуть у вирашному становищі.

Як утіху радимо класному керівнику режисерський прийом, який би задовольнив і вчительську цікавість, і батьківське прагнення до впорядкованої завершеності. Кожен із присутніх (або кожен

охочий — залежно від того, скільки часу залишилося в запасі) розповідає про два найцікавіших (або повчальних) моменти в розповіді-коментарі свого співрозмовника.

Після такої соціоігрової розминки доброзичливість і активність батьківського комітету, як правило, перестають потребувати додаткової стимуляції.

### ► Чарівна паличка

Батьківський варіант естафети «Чарівна паличка» полягає ось у чому. «Чарівну паличку» — олівець, лінійку або парасольку — батьки передаватимуть одне одному по рядах. При цьому їм потрібно буде називати (без повторень) будь-яку якість особистості або рису характеру (добрий або злий, слухняний або невихований тощо).

*Перший тур* — по естафеті батьки називають будь-яку позитивну якість. Якщо хтось забарився або забув, то сусідам дозволяється підказувати. Як правило, на другому-третьому колі відкривається друге дихання. Тому вчителю не потрібно поспішати: нехай «чарівна паличка» пройде декілька кіл. У присутніх від цього інтерес тільки зростає.

*Другий тур* — тепер називають риси негативні. І знову декілька кіл.

*Третій тур* — замість «чарівної палички» в руки дають шматочок крейди. Кожен із батьків підходить до дошки і ліворуч записує на ній одну негативну рису, що пролунала, а праворуч — одну позитивну.

Коли естафета з крейдою закінчиться, звучить команда: «Всім встати!». Так розпочинається *четвертий тур* класної режисури.

Тепер стоячи потрібно поміркувати, яку з негативних якостей (з тих, що на дошці ліворуч) можна переробити («...здається, я знаю як») на одну із записаних праворуч позитивних. Після міркування потрібно підійти до дошки і стрілкою з'єднати ці риси, ставлячи поруч зі стрілкою свої ініціали. Наприклад, хтось обрав ліню і зрозумів, що з перерахованих рис знає, як переробить її на вихованість, і з'єднує їх стрілкою. Інший із батьків, вподобавши, скажімо, ту саму ліню, з'єднує її новою стрілкою з кмітливстю тощо.

Потім будь-хто з батьків, для кого ця негативна риса їхньої дитини завдає чимало клопоту і прикростей, може звернутися до авторів стрілок за допомогою, поясненнями та консультаціями.

Зміст *п'ятого туру* — взаємні консультації батьків із проблем виховання. Учителю лише залишається нахвалювати ініціативних і записувати

проблеми, які зайшли в безвихідь, щоб потім у бібліотеці пошукати відповідну літературу і для себе, і для зацікавлених батьків.

### ► Слова вдячності (бліц-опитування)

Суть цього бліц-опитування полягає в тому, що його можна проводити і під час спільної зустрічі батьків та дітей, і почергово: спочатку з учнями, а потім із батьками, знайомлячи їх з відповідями для зіставлення, порівняння й ознайомлення.

#### *Для дітей*

Завдання № 1. Швидко подумати і продовжити таке речення: «Я поважаю батьків за те, що...».

Завдання № 2. Продовжити речення: «Я люблю своїх батьків, бо...».

#### *1-й варіант для батьків*

Завдання № 1. Швидко подумати і продовжити таке речення: «Я поважаю батьків за те, що...».

Завдання № 2. Продовжити речення: «Я люблю своїх батьків, бо...».

#### *2-й варіант для батьків*

Завдання № 1. Швидко подумати і продовжити таке речення: «Мене поважає дитина як батька (матір) за те, що...».

Завдання № 2. Продовжити речення: «Мене любить дитина як свого батька (свою матір), бо...».

### ► Сімейна гра «Чи знаю я тебе?»

Умови проведення гри аналогічні до бліц-опитування

**Правила гри:** і діти, і батьки відповідають на всі запитання письмово, а потім звіряють записане. Якщо відповіді батьків і дітей співпадають, прекрасно, якщо ні — є над чим задуматись.

Отже, перевіримо, **наскільки батьки знають своїх дітей:**

1. Що проситиме ваша дитина того дня, коли їй ні в чому не буде відмовлено? (Дозволяється написати два бажання.)
2. Чим ваша дитина, одержавши повну свободу, почне займатися насамперед? (Дозволяється вказати дві улюблених справи.)
3. Чи знаєте ви друзів ваших дітей? Назвіть імена або прізвища трьох найближчих.
4. Який предмет у школі для вашої дитини найцікавіший? (Дозволяється назвати два предмети.)

А зараз перевіримо, **наскільки діти знають своїх батьків:**

1. Якого кольору очі у твоєї мами? Батька?
2. Який улюблений колір мами? Батька? (Вказувати по два кольори.)

3. Яка найулюбленіша квітка твоєї мами?
4. Яку пісню любить слухати мама? Батько?
5. Чи можеш ти відразу, нікуди не глянувши, назвати дати народження батьків? Запиши ці дати.

## ДОДАТКИ

### ► Додаток 1

#### Поради класному керівникові

1. Батьки учнів часто вельми далекі від педагогіки, а тому вчитель (класний керівник) має налагоджувати відносини з ними на підставі систематичних спостережень та організації педагогічного всеобучу для них.
  2. Під час аналізу своєї роботи з батьками згадайте, чи продумуєте ви роботу з ними, наскільки ваші зустрічі та бесіди корисні для них. Чи проводите ви на початку навчального року батьківські збори з порядком денним «Як батьки мають допомагати дітям у навчанні?». Який зміст ви вкладаєте у свої поради? Чи викликає у батьків ваших вихованців бажання звертатись до вас за порадами та приходити на батьківські збори?
  3. Під час підготовки батьківських зборів заздалегідь слід продумати порядок денний, зміст інформації та настанов, з якими виступите перед батьками. Економте час свій і батьків.
  4. Перш ніж розпочати батьківські збори чи бесіду, намагайтеся добрими жартами створити атмосферу взаємної довіри.
  5. Не намагайтеся виправдати себе, учителів, школу, критикуючи учнів та їхніх батьків.
- Пошук розумних заходів впливу і ваша доброзичливість допоможуть вам знайти спільну мову з батьками та позитивно вплинути на навчання і виховання їхніх дітей.
6. Зв'язок із батьками учнів має бути постійним, а не від випадку до випадку і не лише тоді, коли в класі трапилася надзвичайна подія.
  7. Перш ніж звернутись до впливу батьків, з'ясуйте, наскільки і в чому вони авторитетні для учня, що самі учні знають про своїх батьків і як ставляться до них.
  8. У разі запрошення батьків до школи повідомте їм причини виклику, це позбавить їх зайвих хвилювань і дозволить підготуватися до бесіди з вами.
  9. Частіше запрошуйте батьків для того, щоб похвалити учня, це має хороший виховний ефект. Нехай запрошення до школи не викликає в батьків думку «Що він там знову накоїв?».
  10. Інколи бесіду з батьками доцільно проводити в присутності учня. А як робите ви? У яких випадках і чому?
  11. З якою метою ви відвідуєте своїх вихованців та їхніх батьків удома? Чи знаєте ви умови життя та виховання кожного учня?
  12. Не надавайте великого значення і не дорікайте батькам за незначні порушення учнями дисципліни на уроках. Придивіться уважніше до дій і методів педагогічного впливу своїх колег на уроках і виробіть єдині вимоги з урахуванням індивідуальних особливостей учнів свого класу.
  13. На зборах батьків може йтися про роль особистого впливу батька в сім'ї, про створення нової традиції в школі, традиції виховання дітей на прикладі батьків.

### Методична порада

#### ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ДО БАТЬКІВСЬКИХ ЗБОРІВ



1. Вибір теми зборів.
2. Визначення цілей батьківських зборів.
3. Вивчення класним керівником та іншими організаторами зборів науково-методичної літератури з розглянутої проблеми.
4. Проведення мікродослідження в співтоваристві дітей і батьків (анкетування, бесіди, тестування).
5. Визначення виду, форми й етапів батьківських зборів, способів і прийомів спільної роботи його учасників.
6. Запрошення батьків та інших учасників зборів.
7. Розроблення рішення зборів, його рекомендацій, пам'яток для батьків.
8. Обладнання й оформлення місця проведення батьківських зборів.

14. Майте завжди при собі щоденник педагогічних спостережень. До нього корисно додати: адреси учнів, домашні та службові телефони їхніх батьків, дні народження учнів, з якими важливо їх привітати. Занотуйте у щоденнику свої спостереження, успіхи та невдачі — це допоможе вам під час вибору правильних дій щодо виховання учнів.

### ► Додаток 2

#### Як успішно провести зустріч із батьками

Щоб створити комфортну, невимушену атмосферу, використовуйте нетрадиційні методи привітання учасників. Наприклад, запропонуйте батькам відрекомендуватись, називаючи своє повне ім'я та пригадуючи, як їх називали в дитинстві, розповідаючи про свої улюблені справи або про те, що сказала їм дитина, коли вони виходили з дому. Виявляйте творчість у пошуках методів привітання та намагайтесь урізноманітнювати їх.

- ✗ Заохочуйте батьків до активного обговорення. Цього можна досягти, ставлячи запитання, які вимагають розгорнутої відповіді, або розподілом учасників на пари чи невеличкі групи,

в яких батьки почуватимуться вільніше і їм легше буде висловити свою точку зору.

- ✗ Проводьте зустріч із батьками в затишному, зручному приміщенні.
- ✗ Якщо є така можливість, поставте стільці колом, щоб усі бачили одне одного і почувалися залученими до обговорення.
- ✗ Надсилайте батькам запрошення та звертайтеся в них до кожного персонально.
- ✗ Завжди передбачайте час для того, щоб родини могли поспілкуватися між собою.
- ✗ Доповідь робіть короткою. У дорослих невелика тривалість концентрації уваги після робочого дня.
- ✗ Ураховуйте інтереси та потреби родин під час вибору тематики зустрічі.
- ✗ Обов'язково включайте до свого виступу розважальні ігрові моменти.
- ✗ Використовуйте наочність, відео, роздавальний матеріал для підкріплення свого виступу.
- ✗ Якщо ви розповідаєте про життя класу, використовуйте фотографії, записи (аудіо, відео) дітей свого класу.



## Запитуйте або купуйте у вашому місті! Повний асортимент продукції ВГ «Основа»!



<b>Вінниця</b> Маг. «Ранок» вул. Незам'яного, 29 А, вул. Острозького, 32, т. (043) 108-71-24.	<b>Київ</b> вул. Боршлагівська, 174/22, т. (044) 457-44-26, вул. Вербова, 17а, т. (044) 599-14-53, (044) 377-73-23. Ринок «Петрівка» 51-й ред. місце № 9-12, 14-й ред. місце № 9-12, т. (067) 585-98-26. Представництво Видавництва «Ранок», вул. Николой Затон, 4 (ст. м. Позняки), т. (044) 377-73-21.	<b>Миколаїв</b> Маг. «Вісцелі», просп. Миру, 3, т. (0512) 54 72 65 Маг. «Молода Гвардія» вул. Советская, 3 а т. (0512) 37 29 82	<b>Тернопіль</b> Філія видавництва «Ранок» вул. Об'їзда, 12; Ринок «Закарпаття», 3-й ред. т. (047) 395-33-05, (047) 250-19-05. Маг. «Дніпроград» вул. Коперника, 19, т. (0352) 43-01-39.	<b>Херсон</b> Маг. «Гуртмир», вул. Золотушка, 135, вул. Дніпроградська, 22, т. (0552) 22-28-10.
<b>Дніпропетровськ</b> Договай С. А., вул. Свердловська, 70, т. (047) 540-94-09. Філія видавництва «Ранок» вул. Академіка Янгеля, 33, т. (056) 785-01-74, (056) 789-04-24.	<b>Одеса</b> Маг. «Ранок» вул. Николой Затон, 4 (ст. м. Позняки), т. (044) 377-73-21.	<b>Одеса</b> Маг. «Робота книга», вул. Перегогова, 21, т. (0482) 32-12-71.	<b>Хмельницький</b> Маг. «Вісцелі», вул. Волчанська, 28 Маг. «Мітман», вул. Грушевського, 41 т. (0312) 64-41-12, (050) 121-98-47.	<b>Хмельницький</b> Маг. «Вісцелі», вул. Подільська, 25, т. (067) 407-77-04, (0382) 65-40-73. Філія видавництва «Ранок» просп. Нурієва, 15, база «СЕМ», т. (0382) 704-314.
<b>Донецьк</b> Ринок «Малі», кон. № 125, т. (050) 64-94-557.	<b>Полтава</b> Маг. «Вісцелі», вул. Артема, 14, т. (0332) 56-02-04. Маг. «Петра», вул. Шевченка, 58 А, т. (064) 01-447-98	<b>Харків</b> Маг. «Вісцелі», вул. 23 Серпня, 47, т. (057) 721-04-84. Маг. «Вісцелі», вул. Чернишевського, 14, т. (057) 752-04-55. Ніжинський ринок, вул. Ключівська, 30 (1-й ред. кон. № 12, 8-й ред. 30-тисяці) т. (047) 138-15-99, (050) 843-90-42, (2-й ред. 23-тисяці) т. (098) 290-48-48.	<b>Черкаси</b> Маг. «Вісцелі», вул. Бідняківська, 38/1, т. (067) 473-93-23. Маг. «Вісцелі», вул. 30 років Перемоги, 50, т. (0472) 51-22-51.	
<b>Житомир</b> вул. Михайлівська, 21, т. (0412) 448-182. Представництво Видавництва «Ранок», вул. Перемоги, 54, т. (0412) 46-32-13.	<b>Львів</b> Маг. «Вісцелі», вул. Конопця, 37а, т. (0332) 71-44-97. Косів у «Вісцелі» вул. Гуртмир, вул. Валентина, 21 (1-й поверх)	<b>Суми</b> Маг. «Вісцелі», вул. Козарий Вал, 1, т. (0542) 22-53-00. Маг. «Вісцелі», г. Шоста, вул. Комуністична, 1 тел. (0549) 2-24-05, (050) 407-13-18	<b>Чернівецький</b> Представництво Видавництва «Ранок» вул. Чернишевського, 3, т. (0442) 92-14-30.	<b>Чернівці</b> Маг. «Вісцелі», вул. Свєтлинська, 13 А, т. (050) 081-19-12, (050) 100-12-20. Маг. «Вісцелі», вул. Ломоносова, 4, т. (0373) 252-44-13.
<b>Запоріжжя</b> Маг. «Робота книга», вул. Українська, 143, т. (061) 270-08-39, (061) 270-73-87. ЧП Літвиненко Е. Е., вул. Шарпа, 32, т. (095) 525-15-17, (099) 457-40-32. Маг. «Вісцелі», вул. Щаслива, 9, т. (061) 252-14-42, (094) 761-38-03.	<b>Лугань</b> «Дніпроград» вул. Конопця, 37а, т. (0332) 71-44-97. Косів у «Вісцелі» вул. Гуртмир, вул. Валентина, 21 (1-й поверх)			
<b>Івано-Франківськ</b> Маг. «Вісцелі», вул. Незалежності, 29, т. (0342) 53-73-45, (0342) 50-57-73. Маг. «Вісцелі», вул. Тичини, 61, т. (0347) 71-34-73.	<b>Львів</b> Маг. «Вісцелі», вул. Замарстинівська, 11 (СШ № 87), т. (067) 414-14-54. Маг. «Світ знань», вул. Локотича, 2, т. (067) 278-93-35, (0332) 72-92-56. Філія видавництва «Ранок» вул. Володимирів Великого, 2, т. (067) 340-34-40.			